

LA VIDA AL MAR

Guia per descobrir-ne els secrets amb ulleres i tub

Ona Font
Xavier Munill

INTRODUCCIÓ GUIA

Aquesta guia és una introducció al món submergit de la Costa Brava, una guia dels principals ambients i dels seus habitants que t'ajudarà a descobrir tots aquells secrets que s'amaguen al mar.

No pretén abarcar tota la diversitat d'organismes i hàbitats de la Costa Brava, però si explicar d'una forma molt senzilla els principals escenaris submarins de la Costa Brava i algun dels personatges que hi habiten.

Recorda que la millor forma de reconèixer els hàbitats marins i els organismes que hi viuen és haver-los vist abans... per tant, fulleja atentament aquestes pàgines i prepara't, segur que la pròxima vegada que vagis al mar trobaràs un organisme que no havies vist mai abans!

LA COSTA BRAVA

La Costa Brava presenta un dels litorals més ben conservats del Mediterrani, amb tres parcs naturals i moltes zones de gran interès amb diversos graus de protecció.

Abasta un extens tram de més de 200 quilòmetres entre Blanes i Portbou, amb una combinació excepcional de platges, cales, esculls i penya-segats que s'endinsen en les profunditats marines, on trobem els principals ambients mediterranis i una riquesa excepcional d'espècies.

Nedar amb unes ulleres i un tub és la forma més senzilla per començar a reconèixer la biodiversitat que s'amaga sota les aigües transparents de la Costa Brava.

Des de Blanes fins a Portbou sempre trobaràs centres de busseig de Costa Brava Sub on organitzen activitats de descoberta respectuosa amb l'acompanyament dels seus ECOGUIES.

LA VIDA AL MAR

Podem organitzar els organismes vius en tres categories:

1. Plàncton: tots aquells organismes que per la seva mida o forma no poden nedar contra la corrent i es deixen portar per ella, n'hi ha de molt petits com alguns crustàcis o larves de peixos, i n'hi ha de molt grans com les meduses i els ctenòfors.

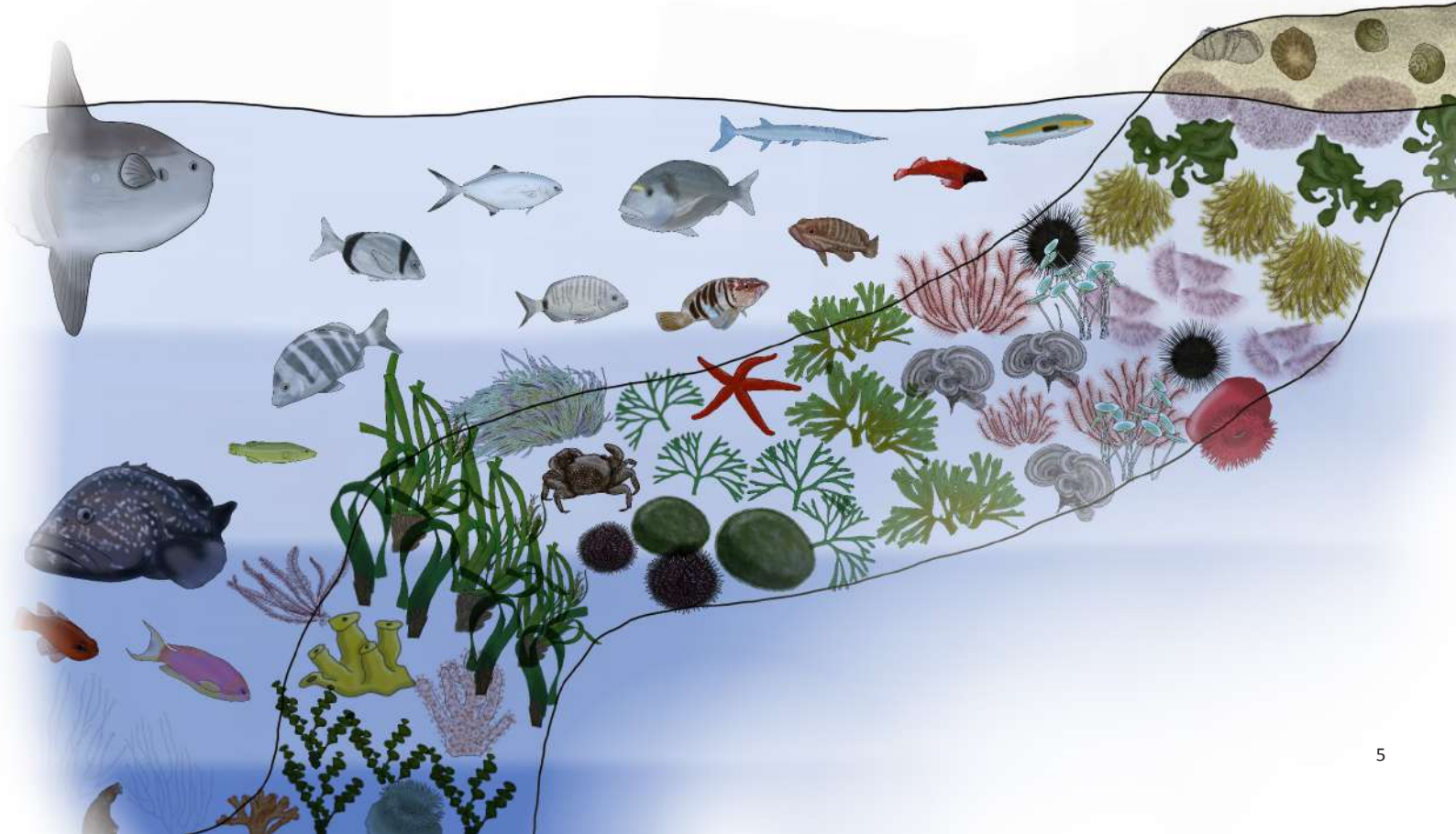
2. Nècton: tots aquells organismes, siguin de la mida que siguin, que es poden moure amb llibertat a l'aigua, la majoria són peixos.

3. Bentos: tots aquells organismes que creixen en estret contacte amb el substrat, n'hi ha de mòbils com les estrelles de mar, i n'hi ha que viuen adherits al fons com els coralls i les gorgònies.

Els primers organismes els podem observar a les roques litorals o a la platja, o podem endinsar-nos a les zones permanentment submergides, on la llum es va extingint a poc a poc, per veure noves espècies.

El tipus de substrat, l'exposició a l'onatge, la temperatura i, sobretot, la llum determinen el paisatge sota l'aigua. Les diferents espècies es distribueixen segons aquest paràmetre generant una gran diversitat d'ambients que podem classificar en:

1. Les zones intermitentment submergides.
2. Les zones submergides ben il·luminades.
3. Les zones submergides de penombra.

EQUIP PER DESCOBRIR LA VIDA AL MAR

Des d'un port, una platja o una zona rocosa, ja podem fer les primeres observacions de la vida marina sense haver de mullar-nos massa, ja que molts organismes no viuen permanentment submergits.

En funció de l'època de l'any i la temperatura de l'aigua l'equipament variarà.

Tot i així, la millor manera de conèixer el mar és des de l'aigua. Un bon equip et permetrà gaudir de l'experiència sense perdre cap detall.

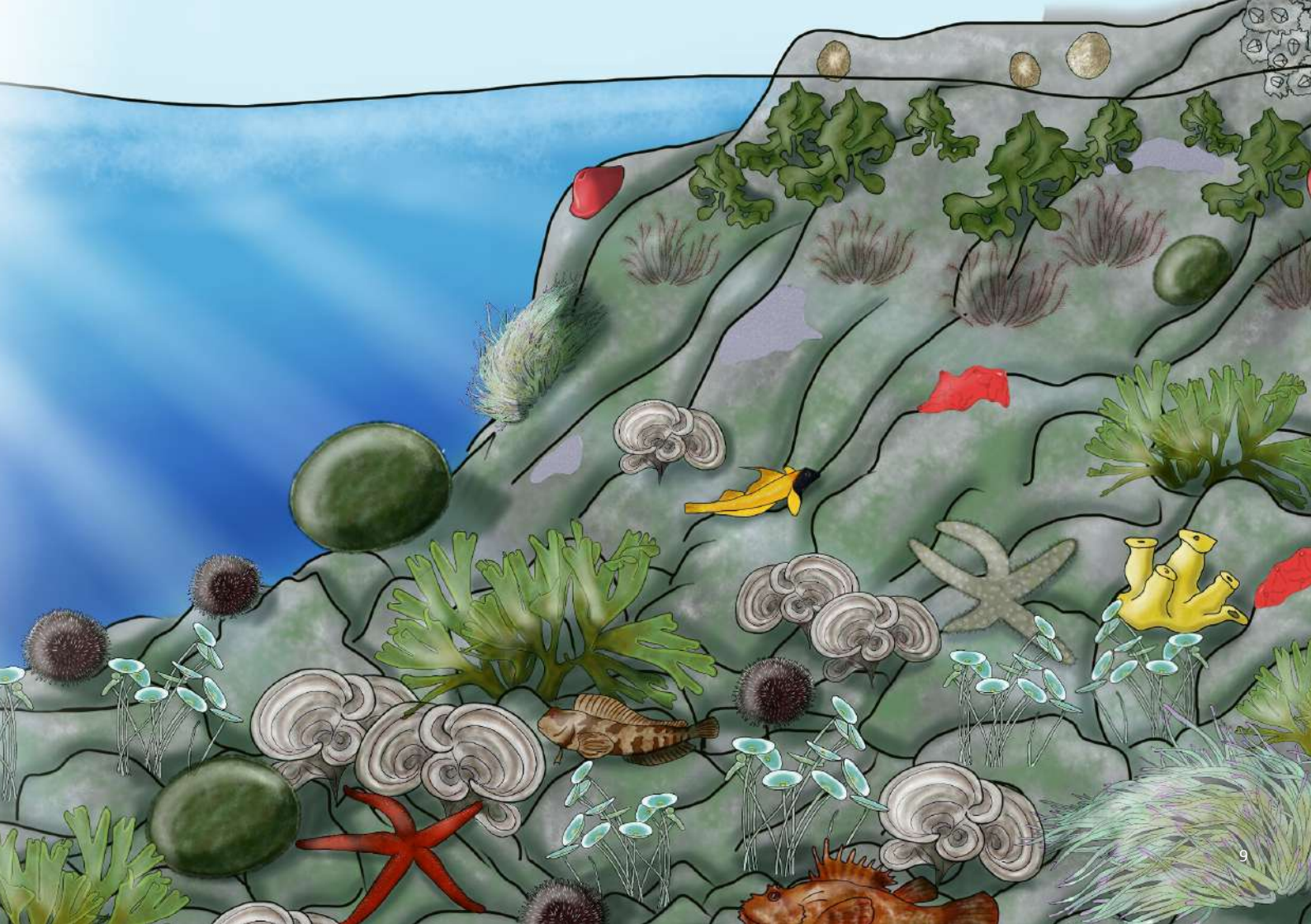
És imprescindible dur unes ulleres que s'adaptin bé a la cara, i un tub per poder respirar. Les aletes ens ajudaran a nedar sense esforç, vigilant sempre de no tocar el fons. El guants i el vestit de neoprè ens protegiran del fred, però si volem capbussar-nos, necessitarem un cinturó de ploms per compensar la seva flotabilitat. Una guia submergible ens permetrà reconèixer les espècies i si volem mirar en esquerdes o forats, haurem de dur una llanterna.

LA VIDA ARRAN DE MAR

Els diferents organismes es distribueixen per la zona emergida en funció de la seva resistència a la dessecació. Al Mediterrani, en aquesta zona hi trobem un hàbitat molt particular el «trottoir» o cornisa, formada sobretot per l'alga calcària *Lytophyllum* que crea moltes cavitats on poden viure altres espècies. Alguns d'aquests organismes costen de reconèixer, com és el cas de la verrucària, un líquen negre que viu adherit a les roques allà just on trenquen les onades. Musclos i lapes es tanquen per conservar la humitat i altres com el cranc roquer es passegen per la zona emergida sense problemes. És aquí on trobarem els corb marins amb les ales obertes per assecar-se després d'una capbussada.

Tomàquet de mar
Actinia equina

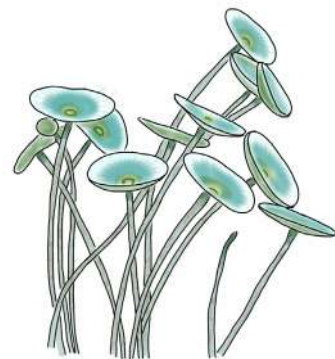

AMBIENTS BEN IL·LUMINATS

Aquesta zona és ideal per descobrir amb ulleres i tub, aquí hi trobarem una gran quantitat d'algues creixent sobre les roques com la *Cystoseira*, la *Padina*, la *Dyctiota* o l'*Acetabularia* que ho omple tot de petits barrets turquesa a l'estiu. La fauna associada a aquestes zones té un gran nombre d'espècies herbívores, com els eriçons o les orelles de mar. I també bancs de peixos que es mouen per sobre les algues, com els acolorits fadrins, les juliolles, o els capsigranys que t'observen des dels seus caus. Peixos com els burrets, de colors mimètics amb l'entorn o animals com les anemones amb els seus tentacles en moviment, esperen pacients les seves preses.

Gambeta
Palaemon sp.

Acetabularia
Acetabularia acetabulum

AMBIENTS MODERADAMENT IL·LUMINATS

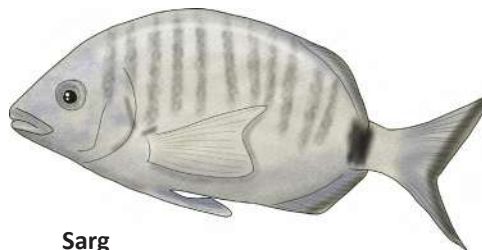
A les zones amb menys il·luminació hi trobarem altres tipus d'algues, com el *Codium*, o l'*Halimeda* i algunes esponges i tunicats aferrats a les zones de roca que hi ha lliures.

Aquestes zones tenen menys recobriment d'algues i els animals de vida sèssil poden aprofitar per establir-se generant un paisatge mixt d'organismes animals i organismes vegetals, molt més acolorit i variat.

Els fons de roca s'han d'observar amb molta tranquil·litat i sense pressa. Els organismes s'amaguen a les esquerdes i forats on passen completament desapercebuts a la nostra vista. Si observem atentament en podem detectar la seva presència: el tentacle verdós de les bonelies, les morenes espiant per un forat, petxines obertes davant el cau d'un pop, les estrelles de mar passejant-se entre les algues o un cranc ermità passejant pel fons amb les seves inseparables anemones. Si aixequem la vista i donem un cop d'ull a l'aigua observarem meros, sargs o serrans nedant per sobre les roques buscant el seu següent àpat.

Castanyola
Chromis chromis

Sarg
Diplodus sargus sargus

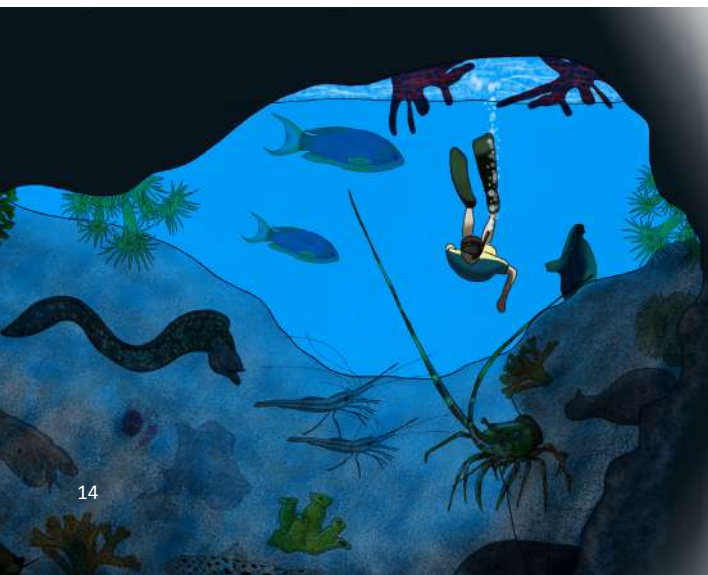

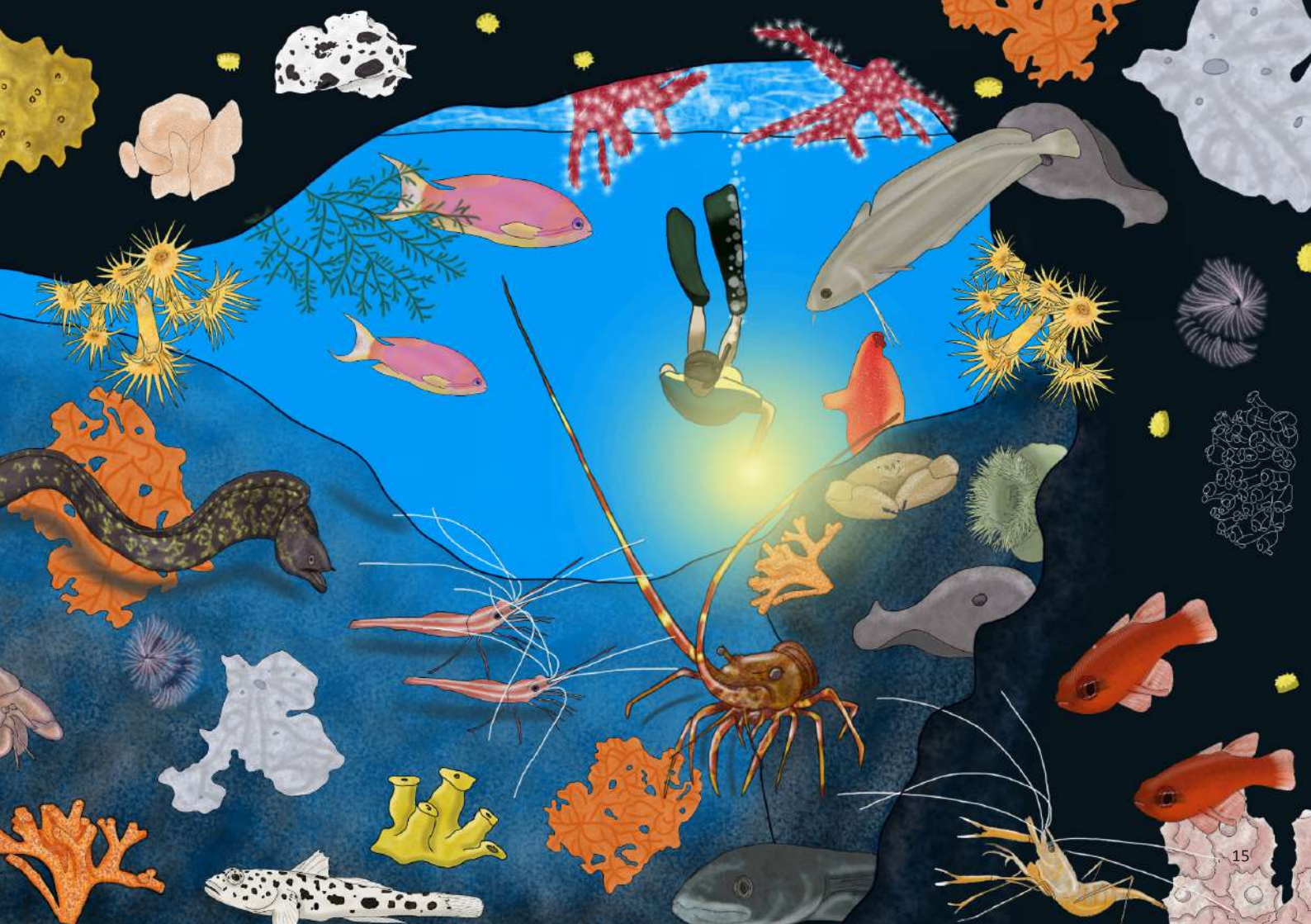
AMBIENTS DE PENOMBRA

Les coves i les zones fosques, allà on no arriba quasi bé la llum, generen una atracció especial i un misteri que només podràs descobrir amb l'ajuda d'una llanterna submergible.

Aquests ambients foscos no afavoreixen el creixement de les algues i l'espai és colonitzat principalment per una gran diversitat d'organismes animals, sovint difícils de reconèixer com a tals i que omplen les parets de molts colors al ser il·luminats per la llanterna. Al mateix temps, aquest espai ofereixen refugi a llagostes, gambes, bròtoles, congres i altres peixos que no es deixen veure amb facilitat.

Un cop encenem la llanterna, ens trobarem una explosió de colors; des dels taronges, liles o grocs d'algunes esponges, al vermell dels coralls, la barreja de colors dels nudibrànquis o les llargues antenes blanques d'algunes gambes. Si observem amb atenció podem trobar crancs com *Dromia personata* o cargols com les porcellanes que són difícils de veure.

LA POSIDÒNIA

Hem de tenir clar que la posidònia, tot i trobar-se dins l'aigua, no és una alga sinó una planta. Això significa que té arrels, tiges i fa flors i fruits. És una planta endèmica del mar Mediterrani, que vol dir que no la podem trobar en cap altre mar del planeta. També s'anomena alga dels vidriers, ja que antigament amb les fulles seques que s'acumulaven a la platja, es protegien els estris de vidre durant el seu transport.

Per si sola constitueix un hàbitat que genera un bosc verd sota l'aigua on viuen una gran quantitat d'organismes que utilitzen les seves fulles, les arrels o els espais, com a refugi, zona de cria, alimentació o suport on créixer. És per aquest motiu que el fondeig d'embarcacions sobre la posidònia utilitzant àncores està prohibit, per no arrencar-la i malmetre la praderia quan es recupera l'àncora.

Mula
Syngnathus typhle

Cavallet de mar
Hippocampus sp.

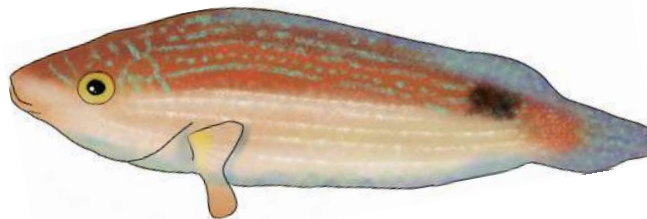

LA POSIDÒNIA

Les praderies de posidònia floreixen a la tardor. Les flors són verdes i creixen agrupades i donen un fruit que s'anomena oliva de mar.

Gràcies a la seva estructura, la posidònia crea una gran diversitat d'ambients organitzats de manera vertical.

Amagats entre les seves capes hi podem trobar crancs, nudibrànquis, anèmones, eriçons, cavallets de mar i mules o petits peixos que passen els seus primers estadis de vida amagats entre les seves fulles.

Tord de taca groga
Symphodus mediterraneus

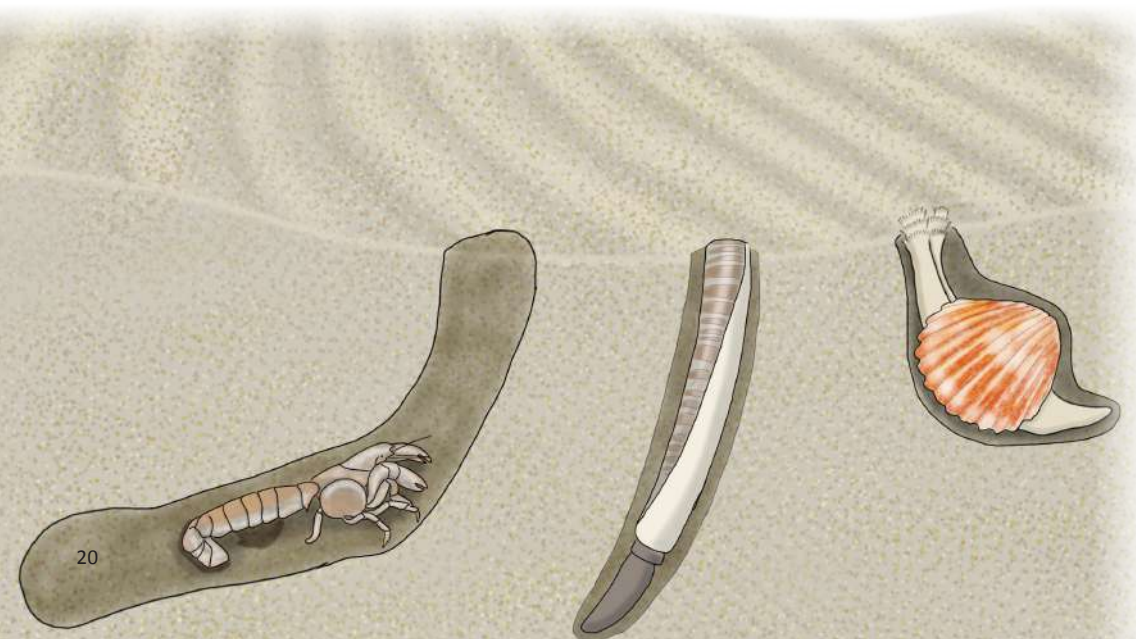

LA SORRA

Al primer cop d'ull, la sorra sembla un lloc desert i sense vida, però això està molt lluny de la realitat! Haurem d'adaptar la vista per observar els petits detalls que indiquen la presència d'alguns animals.

Aquí no hi poden créixer bé les algues però hi viuen molts animals. Al no haver-hi zones on amagar-se alguns peixos han après a canviar la seva coloració per camuflar-se, altres han après a enterrar-se i alguns d'ells han modificat la seva anatomia i resten completament plans sobre la sorra.

Els fons de sorra son ambients mòbils, els temporals aixequen el sediment i quan l'aigua es calma aquest torna a dipositar-se al fons creant el dibuix de les dunes.

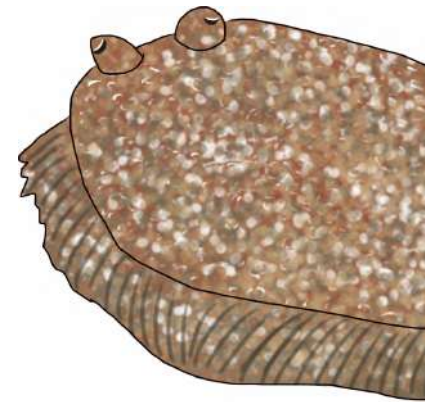
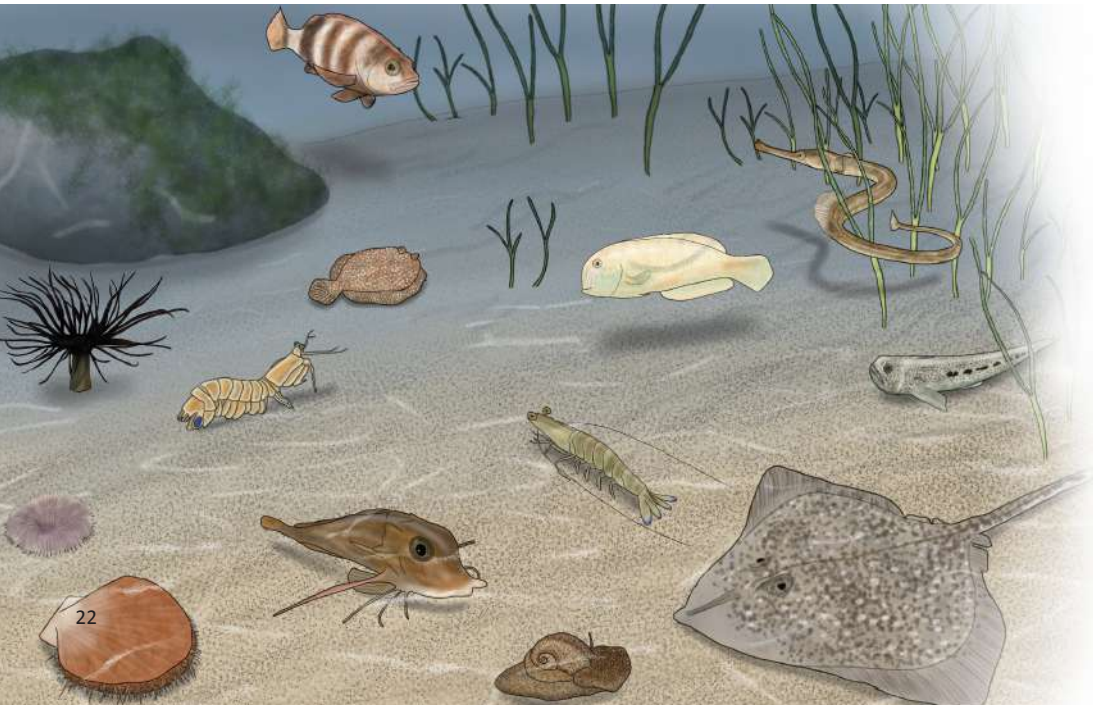
Morralet
Sepioloidea squamata

LA SORRA

Hi trobem cogombres de mar que filtren la sorra per trobar menjar, una gran quantitat de cargols, eriçons de sorra, plomes de mar, estrelles i alguns peixos amb espines verinoses a l'aleta dorsal com les aranyes, que esperen les seves preses enterrades a la sorra, o els torpedes que fan petites descàrregues elèctriques!

Tacó
Bothus podas

Si ens fixem en els forats que hi ha a la sorra, la seva forma ens indica que allà sota, enterrats, hi ha petxines, crancs, cucs, eriçons, estrelles o anemones que esperen poder sortir quan les condicions siguin adequades.

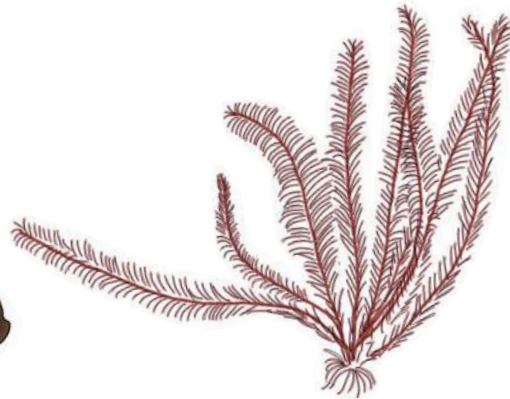

LA NIT DINS EL MAR

Visitar el mar de nit pot ser una experiència fantàstica que et permetrà descobrir les espècies que cacen quan és fosc com els pops, els congres, les rajades i les sípies. Alguns peixos com els tords a la nit dormen estirats entre els forats de la roca i segregen un moc que els embolcalla i els protegeix dels depredadors. Altres com les julioles, s'enterren a la sorra per dormir i altres canvien la seva coloració quan es fa fosc, és el cas de les salpes que de dia tenen ratlles grogues i a la nit els surten punts blancs per tot el cos, o les xucles que de dia són platejades i de nit vermelles.

Llebre de mar
Aplysia sp.

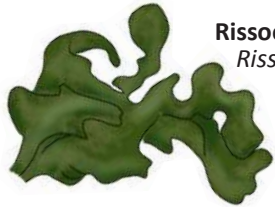

Clavellina, Comàtula
Antedon mediterranea

ALGUES I PLANTES

Risoella
Risoella verruculosa

Boina
Codium bursa

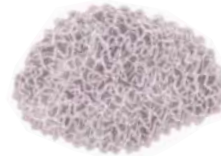
Halimeda
Halimeda tuna

Peluqueta
Codium vermilara

Alga verda flabellia
Flabellia petiolata

Alga incrustant
Lithophyllum incrustans

Acetabularia
Acetabularia acetabulum

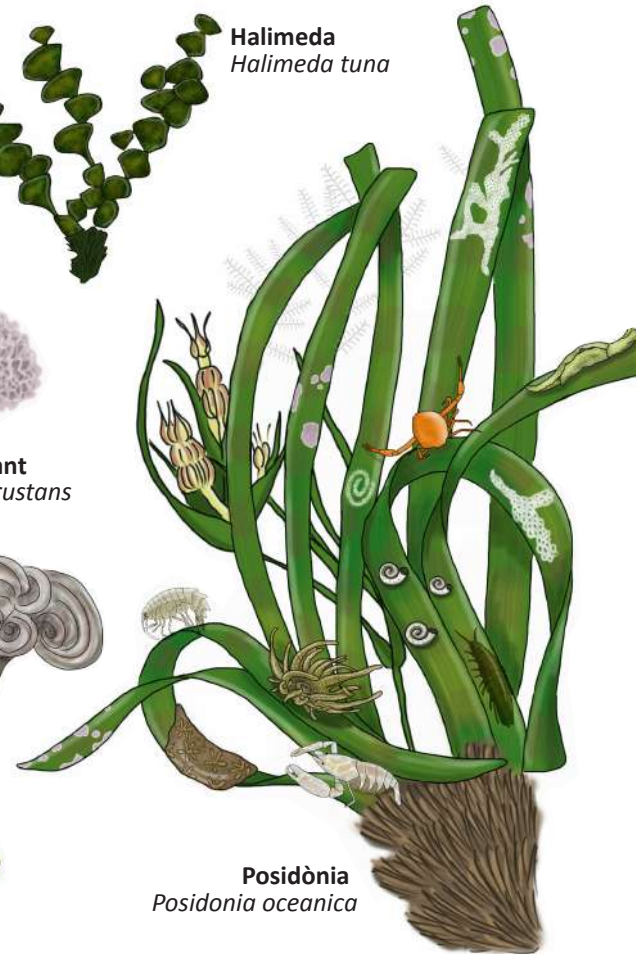
Cua de paó
Padina pavonica

Algueró
Cymodocea nodosa

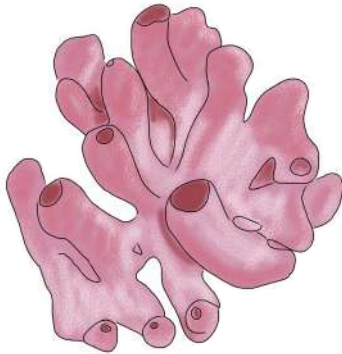

Dictyota
Dictyota dichotoma

Posidònia
Posidonia oceanica

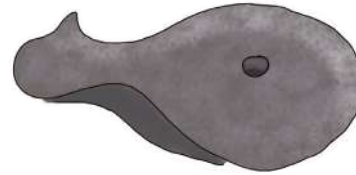
ESPONGES

Esponja tub porpra
Haliclona mediterranea

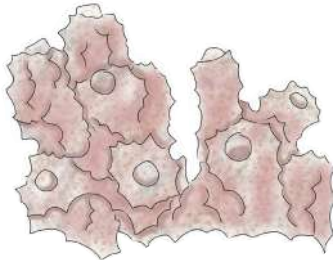
Esponja incrustant blava
Phorbastenia tenacior

Esponja de cuir
Chondrosia reniformis

Esponja cavernícola
Aplysina cavernicola

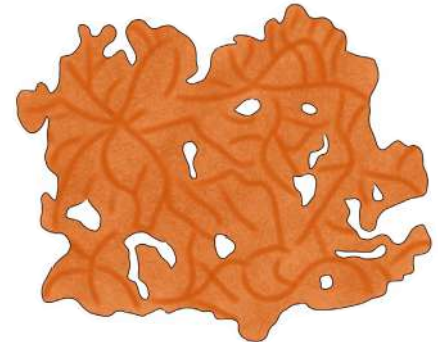

Esponja Dysidea
Dysidea sp.

Esponja d'or
Aplysina aerophoba

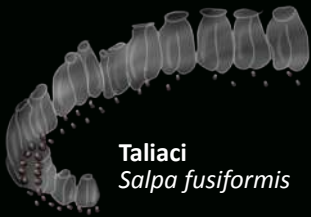
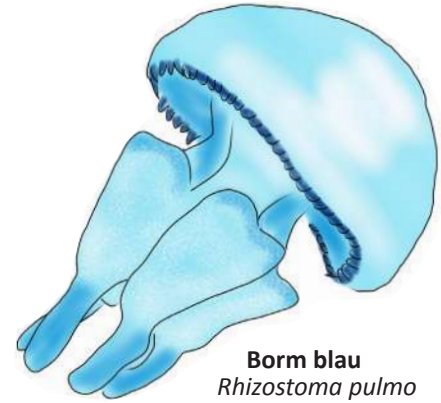
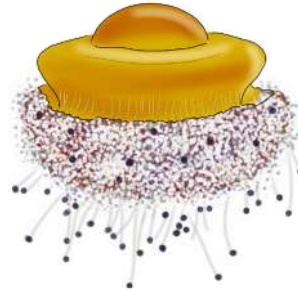
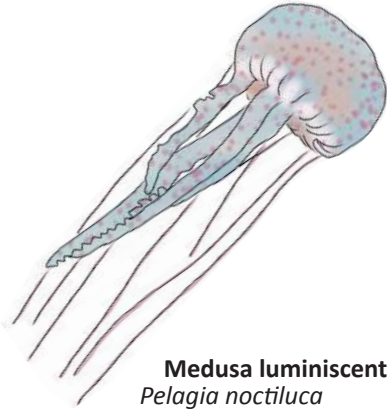
Esponja lila
Oscarella lobularis

Esponja incrustant
Crambe crambe

PLÀNCTON GELATINÓS

ANEMONES I CORALLS

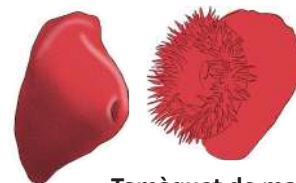
Alicia
Alicia mirabilis

Mà de mort
Alcyonium sp.

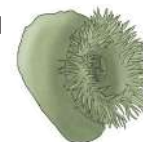

Anemone de tub mediterrània
Cerianthus membranaceus

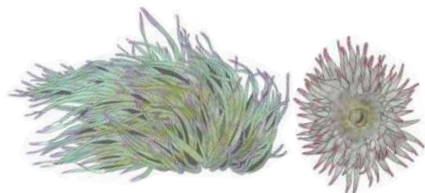

Tomàquet de mar
Actinia equina

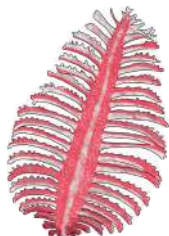
Tomàquet de mar verd
Actinia viridis

Madrèpora mediterrània
Cladocora caespitosa

Anemone de mar
Anemonia viridis

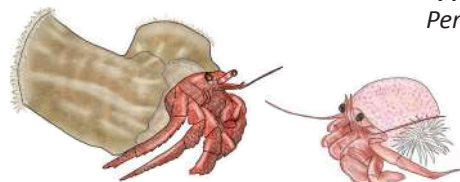
Ploma de mar
Pennatulula rubra

Ploma de mar
Hydrozoa

Eudendrium
Eudendrium racemosum

Anemone del Bernat ermità
Calliactis parasitica

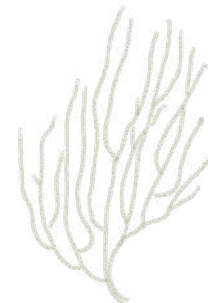
Anemone comensal
Adamsia palliata

Queixal de mar
Balanophyllia europaea

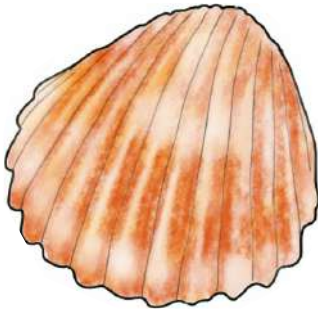
Anemone incrustant groga
Parazoanthus axinellae

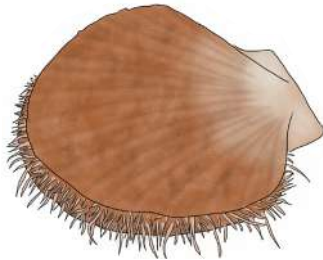
Gorgònia blanca
Eunicella singularis

BIVALVES

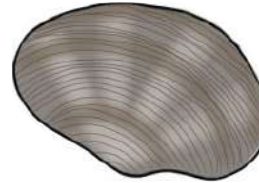
Escopinya verrucosa
Acanthocardia tuberculata

Petxina de pelegrí del Mediterrani
Pecten jacobaeus

Dàtil de mar
Lithophaga lithophaga

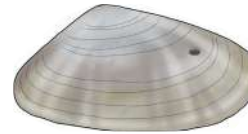
Rossellona
Chamelea gallina

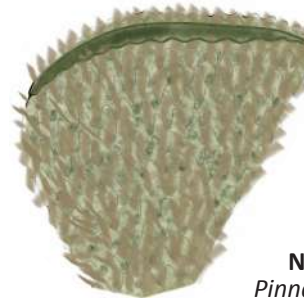
Escopinya de frare
Macra corallina

Musclo
Mytilus galloprovincialis

Tellerina
Donax trunculus

Nacra
Pinna sp.

GASTERÒPODES

Cargol Lluna
Naticarius hebraeus

Baldufa
Phorcus turbinatus

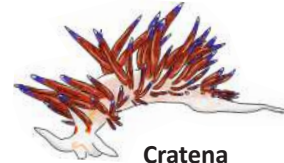

Orella de mar
Haliotis sp.

Porcellana
Luria lurida

Cargolí
Cerithium vulgatum

Cratena
Cratena peregrina

Cargol de mar
Stramonita haemastoma

Lapa
Patella sp.

Vaqueta suïssa
Peltodoris atromaculata

Peu de pelicà
Aporrhais pespelecani

Ous de cargol
Gastropoda

Felimida luteorosea

Flabellina
Flabellina affinis

Cargol de nineta
Bolma rugosa

Corn de pues
Haustellum brandaris

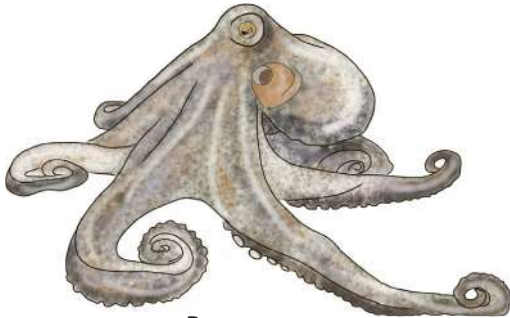

Poliplacòfor
Polyplacophora

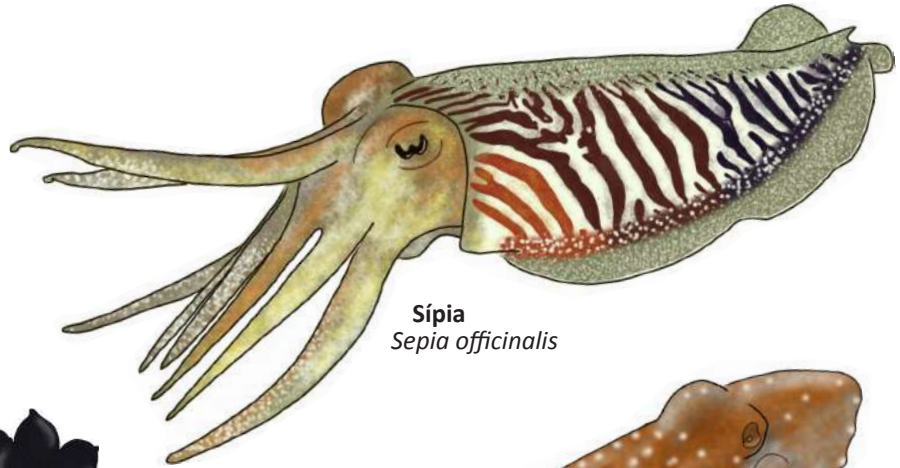

Llebre de mar
Aplysia sp.

CEFALÒPODES

Pop roquer
Octopus vulgaris

Sípia
Sepia officinalis

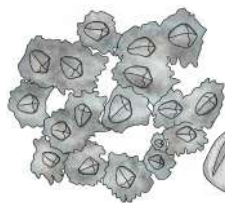
Morralet
Sepiella rondeleti

Ous de Sípia
Sepia officinalis

Pòpara
Callistoctopus macropus

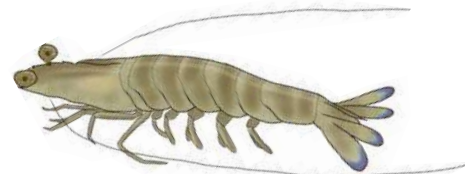
CRUSTACIS

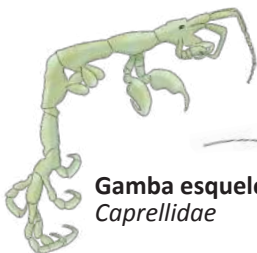
Glans de mar
Cirripedia

Puça d'aigua
Gammaridea

Llagostí
Melicertus kerathurus

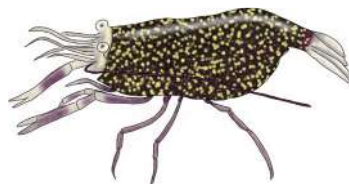
Gamba esquelet
Caprellidae

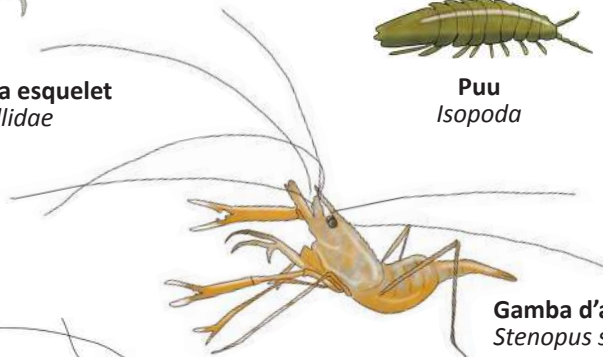
Puu
Isopoda

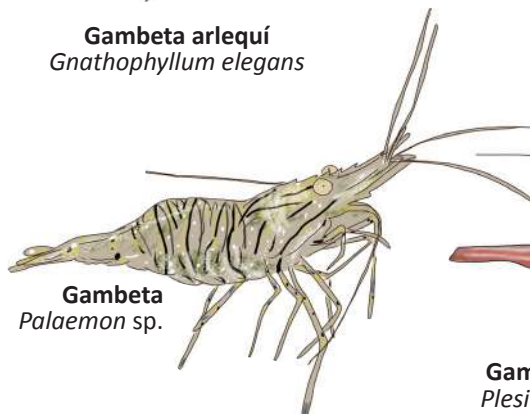
Isòpode
Isopoda

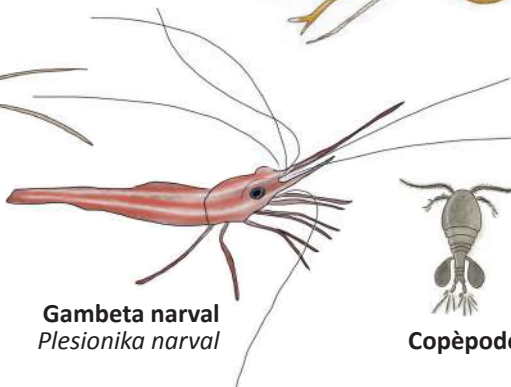
Gambeta arlequí
Gnathophyllum elegans

Gamba d'antenes llargues
Stenopus spinosus

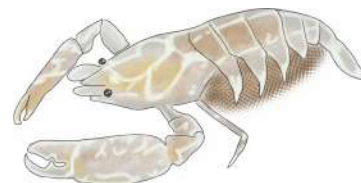
Gambeta
Palaemon sp.

Gambeta narval
Plesionika narval

Copèpode

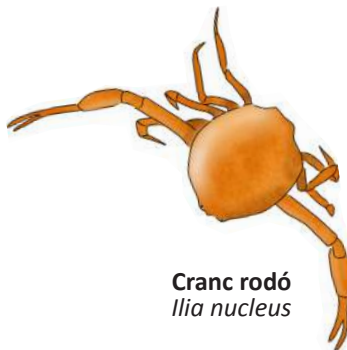

Gambeta de les nacres
Pontonia pinnophylax

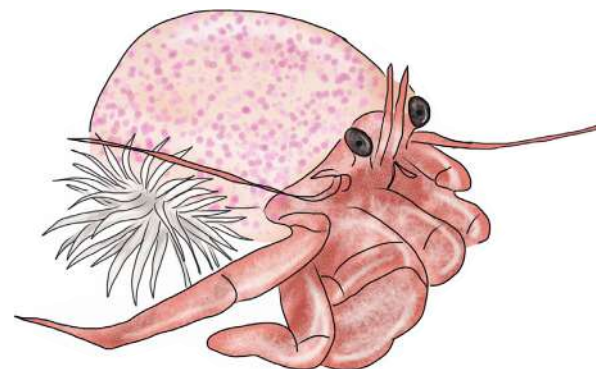
CRUSTACIS

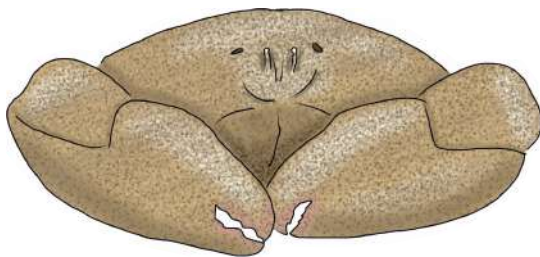
Cranc roquer
Pachygrapsus marmoratus

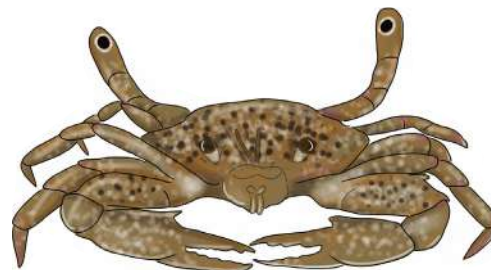
Cranc rodó
Illia nucleus

Bernat ermità de fondal
Pagurus prideauxi

Cranc felput
Dromia personata

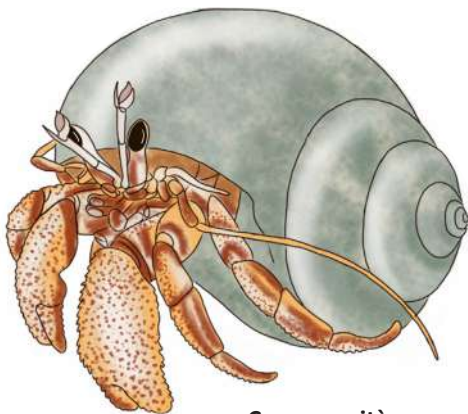
Cranc de sopa
Liocarcinus depurator

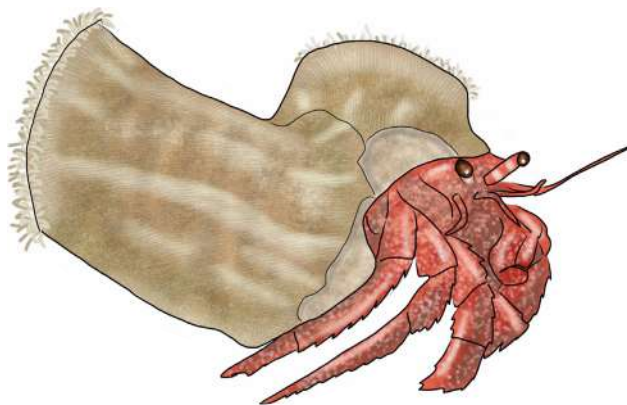
Galera
Squilla mantis

Llagosta Lluisa, Cigala
Scyllarus sp.

Cranc ermità
Pagurus anachoretus

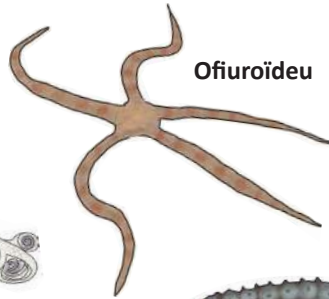
Gran ermità
Dardanus calidus

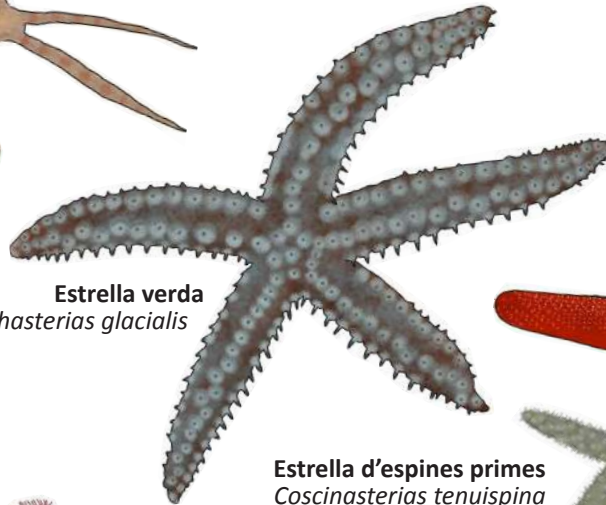
EQUINODERMS

Gorgoncefàlid
Astrospartus mediterraneus

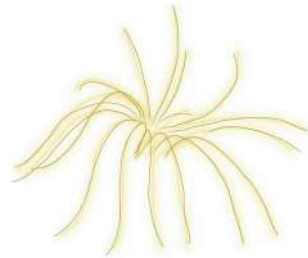
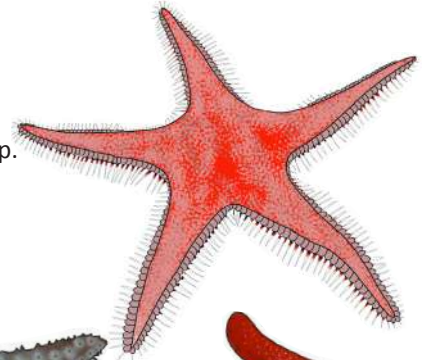

Ofiuroïdeu

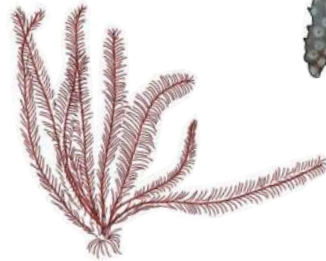

Estrella verda
Marthasterias glacialis

Estrella de sorra
Astropecten sp.

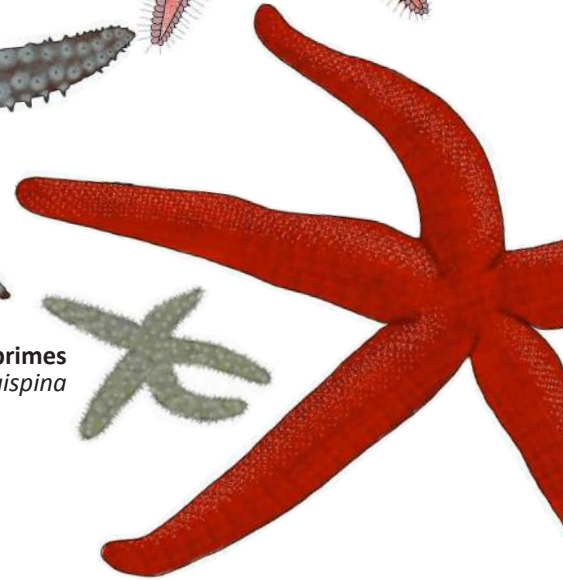
Clavellina, Comàtula
Antedon mediterranea

Estrella d'espines primes
Coscinasterias tenuispina

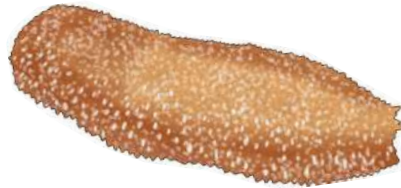
Estrella de capità
Asterina gibbosa

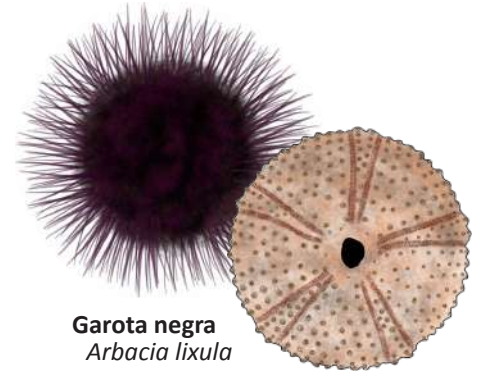
Estrella vermella
Echinaster sepositus

Cogombre de mar
Holothuria sp.

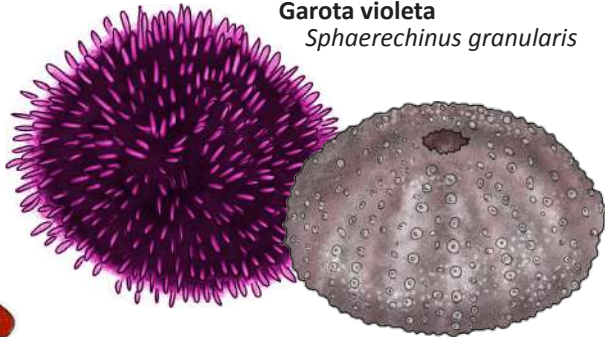
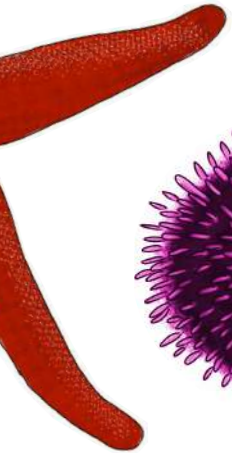
Espardenya de mar
Parastichopus regalis

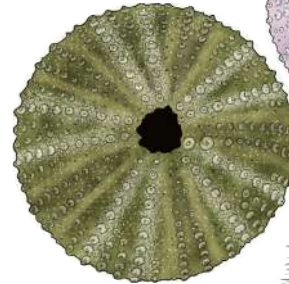
Garota negra
Arbacia lixula

Eriçó irregular
Echinocardium cordatum

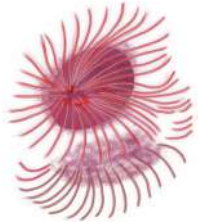
Garota violeta
Sphaerechinus granularis

Garota de roca
Paracentrotus lividus

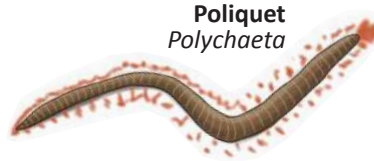
CUCS, BRIOZOOS, TUNICATS

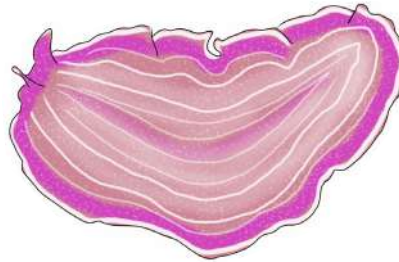
Cuc de closca
Serpula vermicularis

Cuc de flor
Sabella spallanzanii

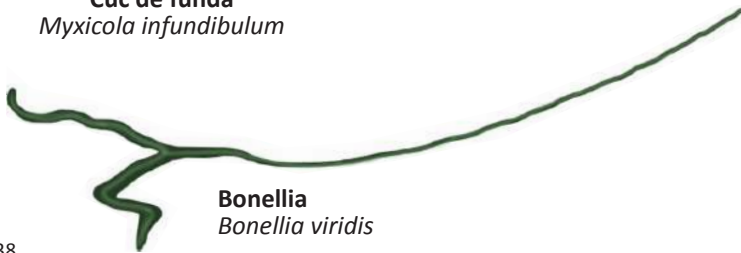
Poliquet
Polychaeta

Planària rosa
Prostheceraeus roseus

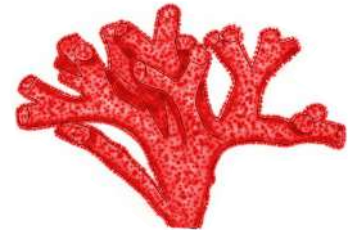
Cuc de funda
Myxicola infundibulum

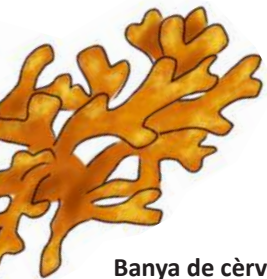
Bonellia
Bonellia viridis

Encaix de mar
Reteporella sp.

Fals corall
Myriapora truncata

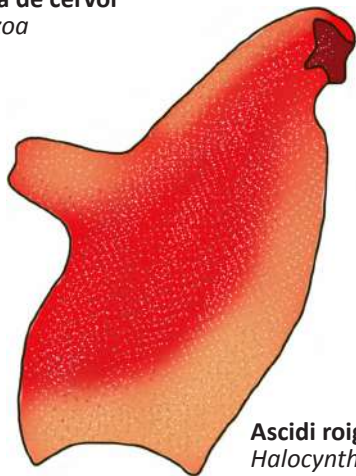
Banya de cèrvol
Bryozoa

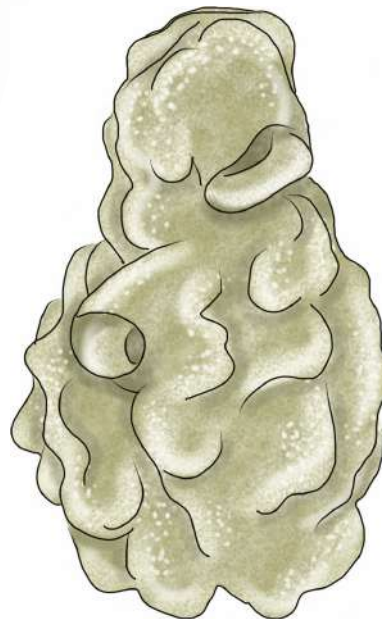
Clavelina
Clavelina lepadiformis

Bunyel de mar
Microcosmus sabatieri

Ascidi roig
Halocynthia papillosa

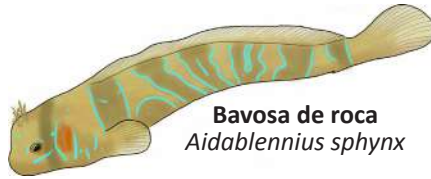
Pinya de mar
Phallusia mammillata

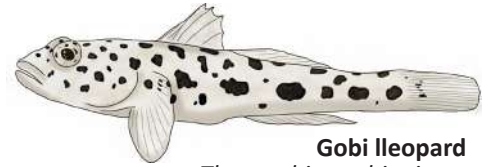
PEIXOS

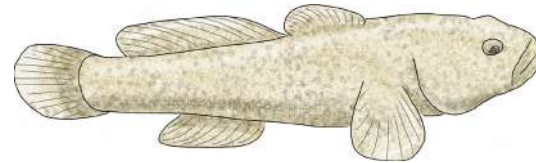
Bavosa de banda negra
Parablennius rouxi

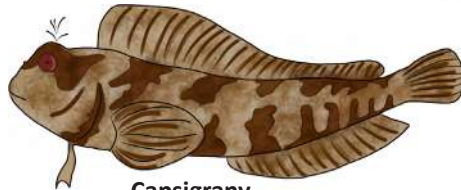
Bavosa de roca
Aidablennius sphynx

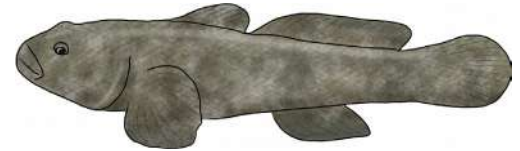
Gobi lleopard
Thorogobius ephippiatus

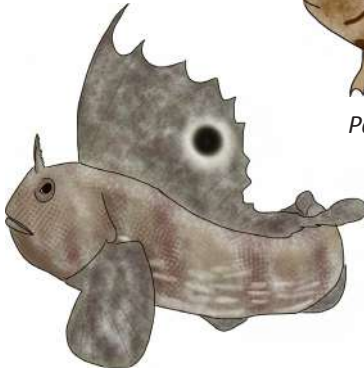
Burret, Cabot d'ortiga
Gobius bucchichii

Capsigrany
Parablennius gattorugine

Burret, Calacabol
Gobius paganellus

Ase mossegair
Blennius ocellaris

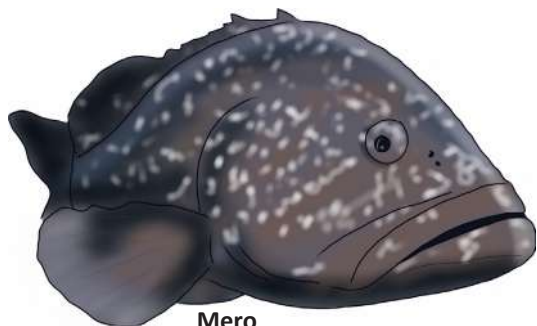
Bavosa de Bath
Parablennius incognitus

Bavosa morruda, Cabot
Tripterygion sp.

Bavosa morruda
Tripterygiidae

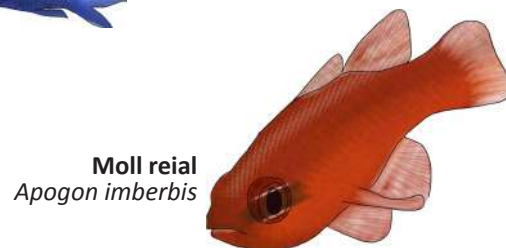
Mero
Epinephelus marginatus

Castanyola
Chromis chromis

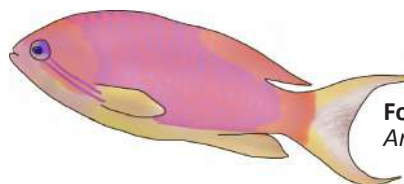
Vaca serrana
Serranus scriba

Moll reial
Apogon imberbis

Serrà
Serranus scriba

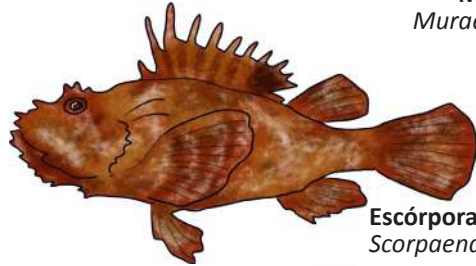
Forcadella de tres cues
Anthias anthias

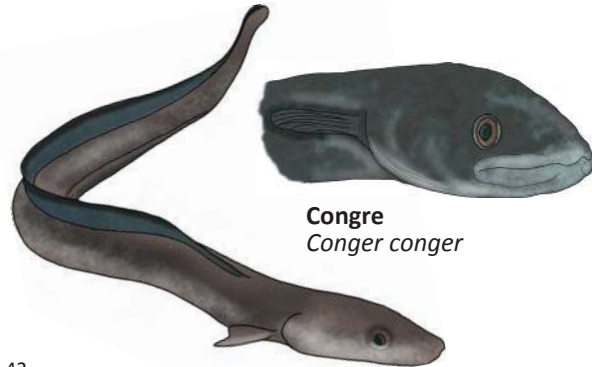
PEIXOS

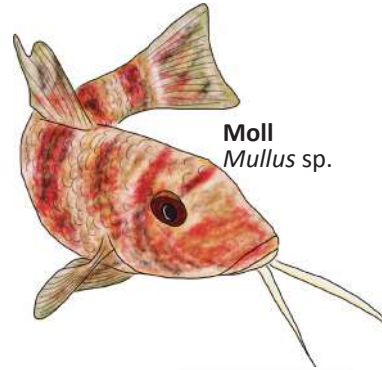
Morena
Muraena helena

Escòrpora
Scorpaena sp.

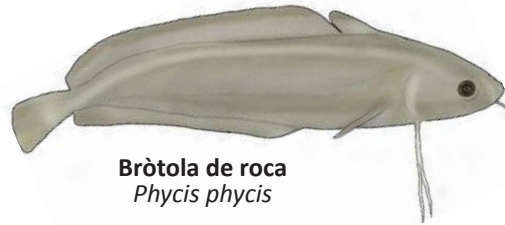
Congre
Conger conger

Moll
Mullus sp.

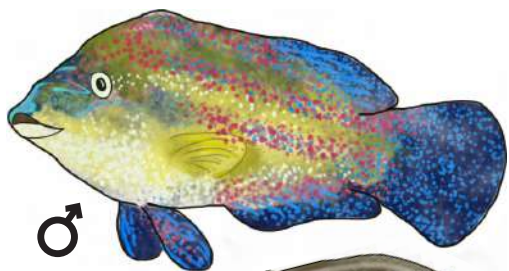
Cavallet de mar
Hippocampus sp.

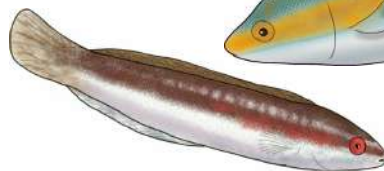
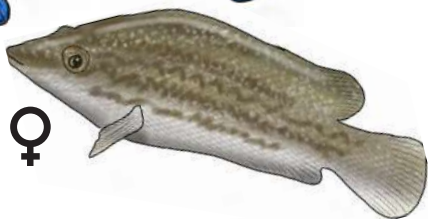
Bròtola de roca
Phycis phycis

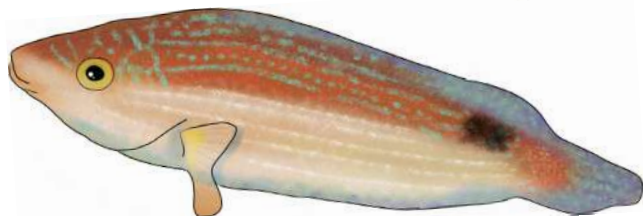
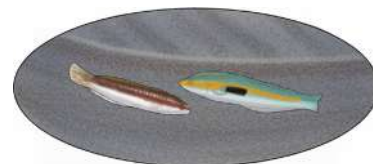
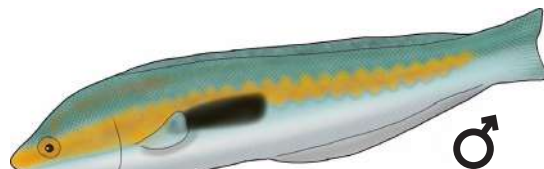
Mula
Syngnathus typhle

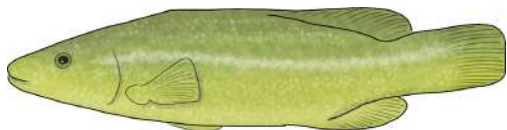
Llavíó
Symphodus tinca

Juliola
Coris julis

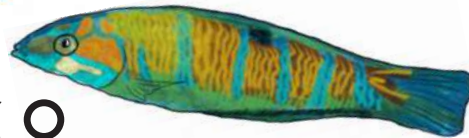
Tord de tac groga
Symphodus mediterraneus

Tord verd
Labrus viridis

Fadri
Thalassoma pavo

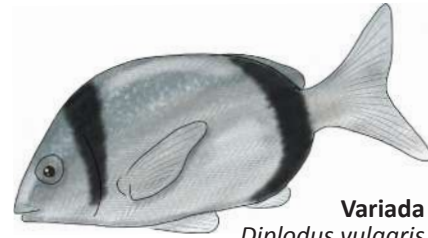

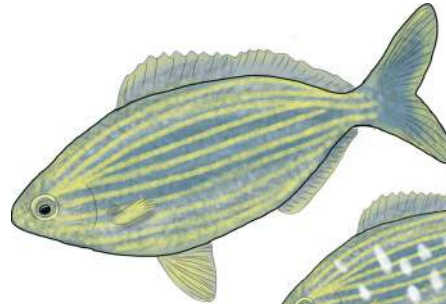
PEIXOS

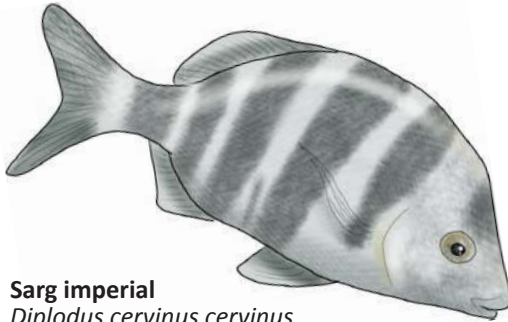
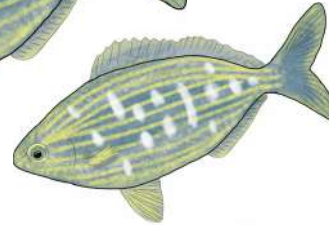
Sarg
Diplodus sargus sargus

Variada
Diplodus vulgaris

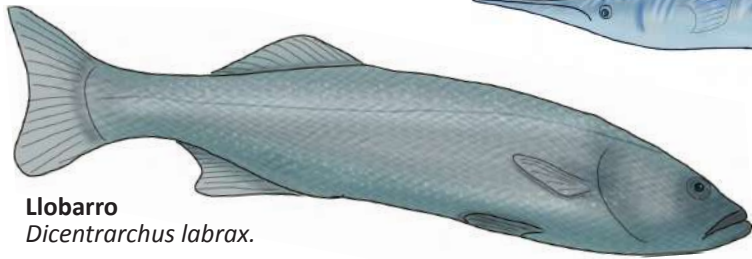
Salpa
Sarpa salpa

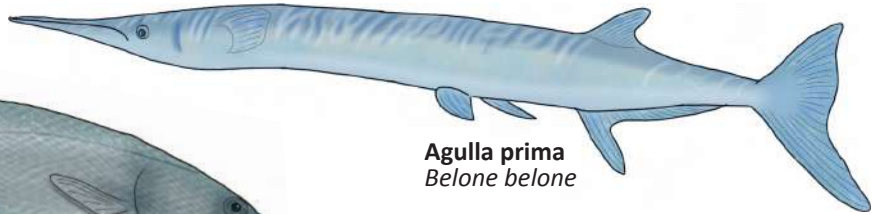
Sarg imperial
Diplodus cervinus cervinus

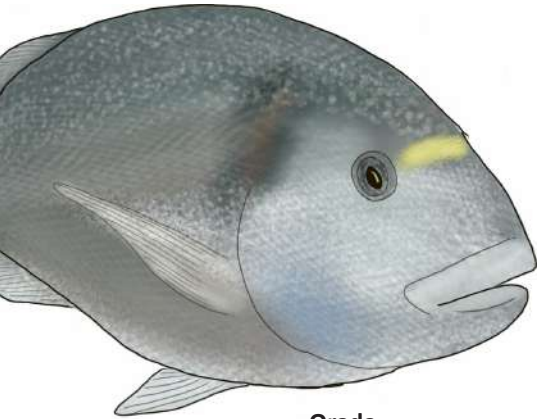
Oblada
Oblada melanura

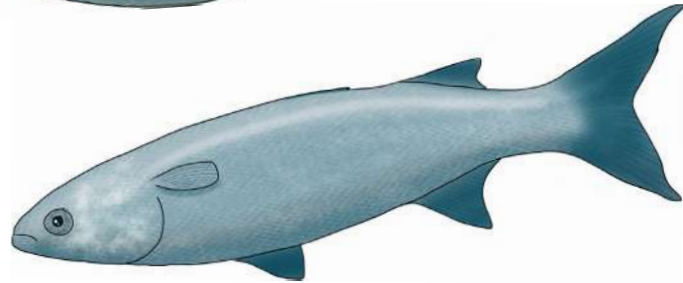
Llobarro
Dicentrarchus labrax.

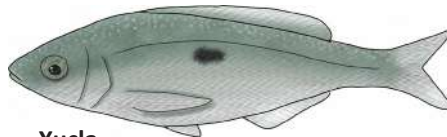
Agulla prima
Belone belone

Orada
Sparus aurata

Llissa
Mugil cephalus

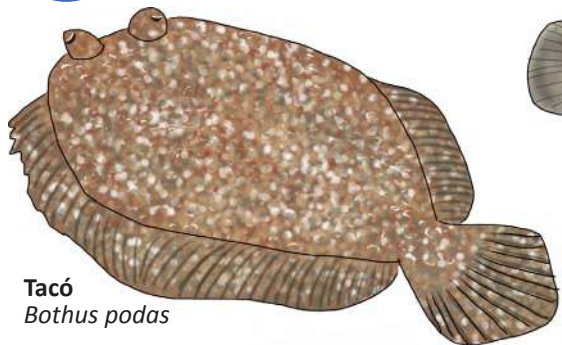
Xucla
Spicara sp.

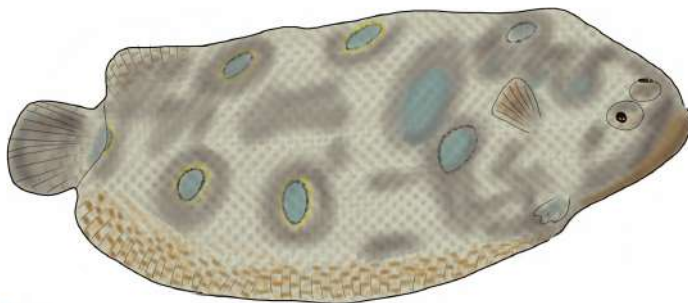
Peix lluna
Mola mola

PEIXOS

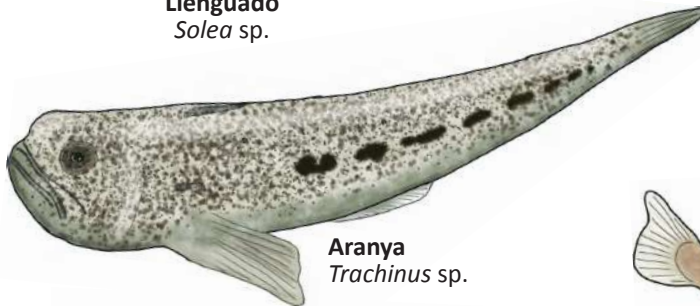
Tacó
Bothus podas

Llenguado
Solea sp.

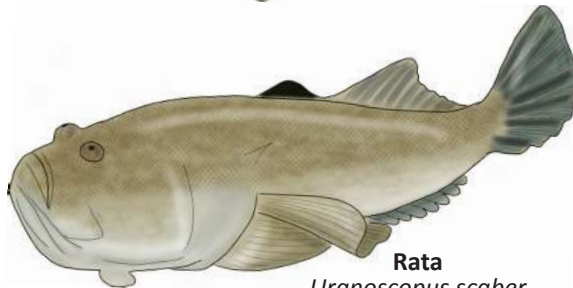
Serrà de bou
Serranus hepatus

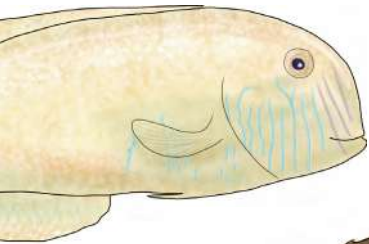
Aranya
Trachinus sp.

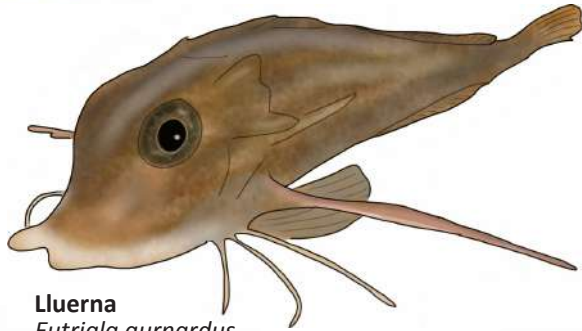
Agulleta
Syngnathus acus

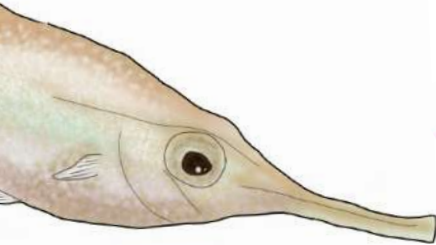
Rata
Uranoscopus scaber

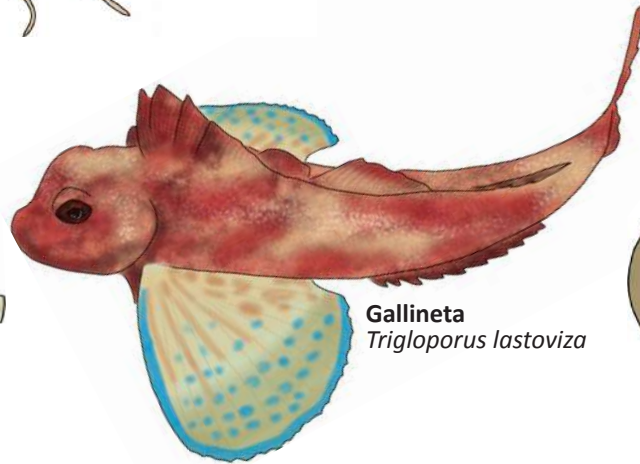
Raor
Xyrichtys novacula

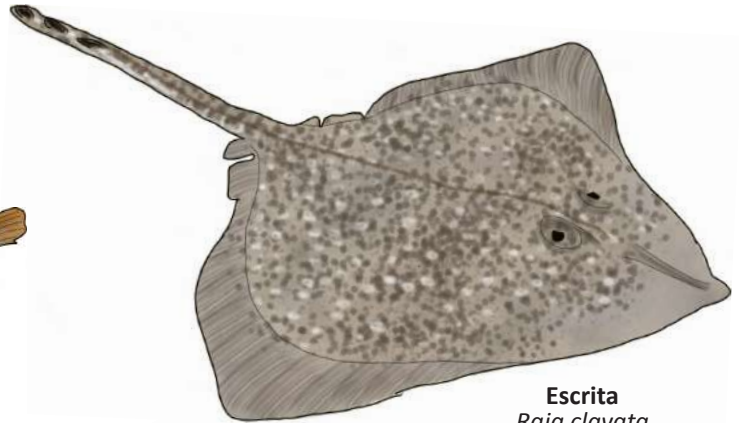
Lluerna
Eutrigla gurnardus

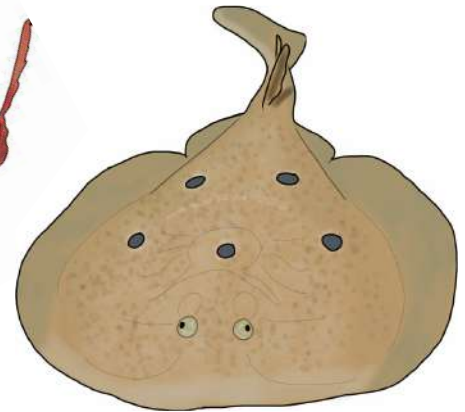
Trompeter
Macroramphosus scolopax

Gallineta
Trigloporus lastoviza

Escrita
Raja clavata

Tremolosa
Torpedo torpedo

PLÀNCTON

Diatomea
Fragilaria sp.

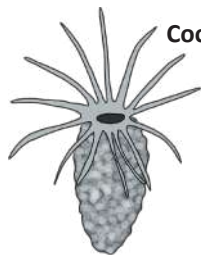

Diatomea
Nitzschia sp.

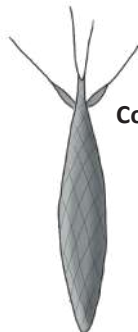
Diatomea
Rhizosolenia sp.

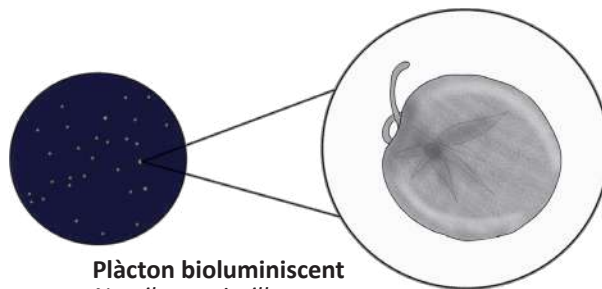
Diatomea

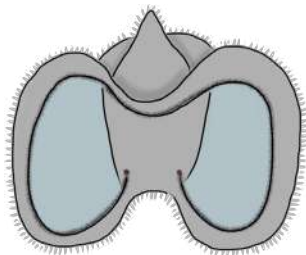
Cocolitòfor

Cocolitòfor

Plàcton bioluminiscent
Noctiluca scintillans

Larves

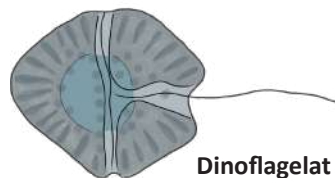

Cocolitòfor

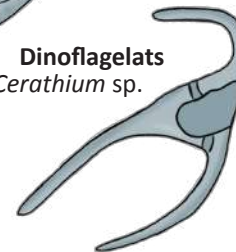
Dinoflagelat

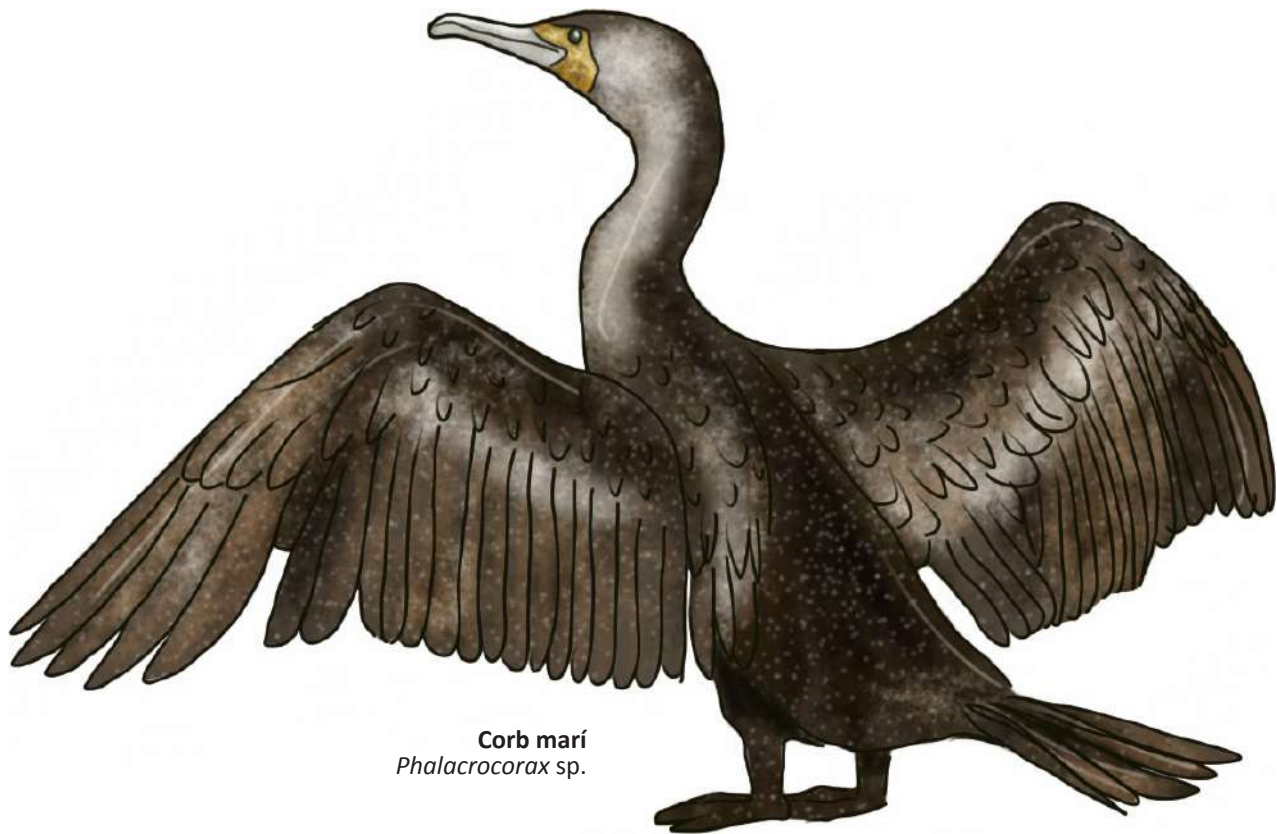
Dinoflagelats
Cerathium sp.

Dinoflagelat
Gymnodinium sp.

AUS

Corb marí
Phalacrocorax sp.

CRÈDITS

La vida al mar. Guia per descobrir-ne els secrets amb ulleres i tub.
Ona Font i Xavier Munill. 2021

Realització:

Associació de Centres Turístics Subaquàtics Costa Brava Sub
www.submarinismocostabrava.com

Coordinació:

Teresa Marquès

Disseny i maquetació:

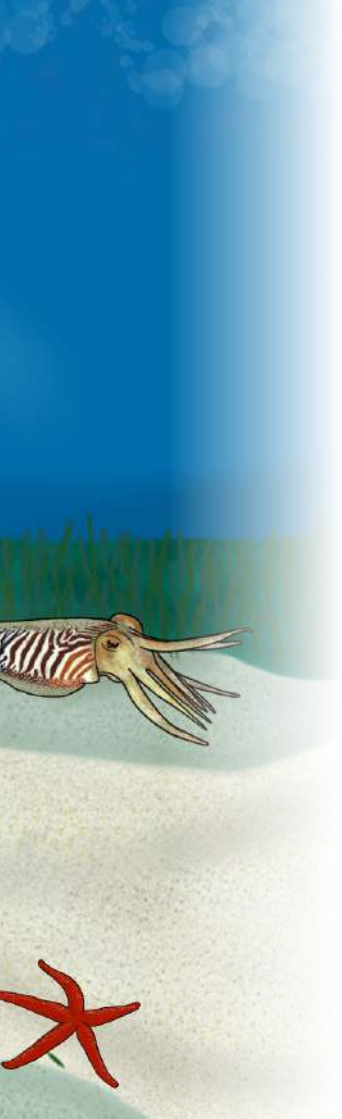
Alexandra Ulpat (CODI Comunicació i Disseny)

Idea original, textos i il·lustracions:

Bufalvent. Estudi de la Mediterrània
www.bufalvent.net

Ona Font i Xavier Munill

La vida al mar. Guia per descobrir-ne els secrets amb ulleres i tub és part del projecte *Eines d'Ecoguiatge per descobrir, promoure i conservar els hàbitats marins i d'interès pesquer de la Costa Brava*, cofinanciat pel Fons Europeu Marítim i de la Pesca.

 Generalitat de Catalunya
**Departament d'Acció Climàtica,
Alimentació i Agenda Rural**

 Unió Europea
Fons Europeu
Marítim i de la Pesca

 **GRUP D'ACCIÓ
LOCAL PESQUER**
COSTA BRAVA

ASSOCIACIÓ DE CENTRES TURÍSTICS SUBAQUÀTICS
COSTA BRAVA SUB

Bufalvent.net
Estúdi de la Mediterrània